

Сун е една от най-значимите китайски династии, управлявала от 960 до 1279 г. Тя успява да обедини по-голямата част от страната, слагайки край на периода на Петте династии и десетте царства и пада под ударите на монголците. Управлението на Сун се разделя на два периода - Северна Сун и Южна Сун, свързани със завладяването на редица северни територии от джурченската държава Дзин и преместване на столицата южно от река Яндзъ в Ханджоу. Именно това е преломният момент в историята на династията Сун. Това става през 1127 г, когато войските на джурченската държава Дзин завземат столицата Кайфен. Императорското семейство е отведено в плен в Манджурия, но един от синовете на императора успява да избяга в Цзяннан /Ханджоу/, а неговият военачалник спира похода на враговете на юг.

През цялото си управлене сунските императори са принудени да водят борба за съществуване с варварските империи на джурчените Дзин и на киданите Ляо, а в края на династията и с монголците. Първите конфликти с монголците датират от 1230 г. През 1258 г. техният хан Мунке започва настъпление срещу Сун. На следващата година обаче хан Мунке умира и монголците отстъпват. Но наследникът му хан Хубилай през 1267 г. си поставя за цел да подчини Сун. През 1275 г. армията на Сун е унищожена. Следват няколко години кръвопролитни битки и през 1280 г страната окончателно е завладяна. Така идва династия Юан.

Във вътрешен план историята на Сун е белязана от постоянни селски въстания, независимо от които обаче икономиката на страната се подобрява значително а населението се увеличава двойно. В областта на културата и науката управлението на тази династия често се сравнява с европейското Просвещение, тъй като владетелите и? покровителстват различните религии и изкуства, по това време творят едни от най-прочутите китайски философи, положили основите на неоконфуцианството. В страната са осъществени редица реформи на държавния апарат с оглед неговата ефективност, реформирана е армията, създаден е силен морски флот, въведена е за първи път в света употребата на книжни пари.

Реформата „Трите увеличения и трите намаления“ предвиждали да се намали броят на държавните служители, военните части, които не са ангажирани непосредствено и броят на будистките монаси и монахини, както и да се съкратят разходите за даоското и будисткото духовенство и редица административни служби. Намаляването на новите държавни служители със сложна система от държавни изпити. Правомощията на висшите служители трябвало да се увеличат за сметка на политическото влияние на евнусите. През 40-те години на 11. в. министър

Основателят на династия Сун Джао Куанин

ДИНАСТИЯ СУН

Уан Аншъ

Фан Чжунйен успял да осъществи някои от реформите. Назначаването на държавните служители се извършвало по-гъвкаво, като способни личности били допускани да останат на служба повече от три години на един пост, а останалите - освобождавани. В същото време, синовете и

роднините на служителите не можели автоматично да получават чиновническа служба. Земеделското производство започнало да се подобрява чрез изграждане на диги и канали. Военните части, разположени около столицата, били ангажирани със земеделските работи и пре-

Прочутият Цинмински свитък, за който се смята, че изобразява сцени от живота в столицата Кайфън

минавали обучение в специални школи. Бил намален безвъзмездният труд към държавата. Финансирането било организирано така, че да се постигне най-висока производителност на труда. Това от своя страна трябвало да даде възможност на всички социални групи да се занимават свободно с професията си. Тези първи реформи не просъществували дълго. Остро им се противопоставили едри земеделски собственици и представители на заможените слоеве.

През 1063 г. на трона се възкачил Джао Суо. Тогава се оформила и

групата реформатори около неговия приближен Уан Аншъ

Основната цел на техните реформи била да решат финансови и военни проблеми на страната. Първата серия от мерки била финансово-икономическа - увеличаване държавните приходи, намаляване икономическата мощ на търговците, често манипулиращи цените. Уан Аншъ направил опит да балансира пазара на важни стоки като назначил транспортни агенти. Пазарните цени също били обект на контрол от бюро чрез специални тарифи. Кредити между пазарните бюра и търговските гилдии трябвало да попречат на лихварите да монополизират и манипулират този сектор. Била наложена мярка и на Императорския дворец. От там трябвало да продават и купуват стоки от различни пазарни институции, а не само от търговските гилдии, което намалявало зависимостта му от един търговец. Търговците пък трябвало да плащат данък върху оборота, а не за стоките и услугите които предлагали.

Втората серия мерки трябвало да укрепят земеделското производство и да предотвратят увеличаването броя на обезземленото селско население. Цената на зърното се контролирала от държавата чрез покупко-продажба, не чрез укази. Селяните можели

да получават кредити на зеляно. Данъците били определени според качеството на земята, разделена в пет категории. Контролът над земеделската земя се извършвал чрез описване и регистрация. Така се следяло намаляването или увеличаването на частните владения. Селяните или собствениците на земя, отвоювана от природата, били поощрявани и награждавани.

Третата група мерки засягали националната сигурност. Домакинствата били обособени в групи от по десет или пет, които трябвало да организират надзор и стража на определени райони, като с това се облекчили държавните разходи за армията.

Четвъртата серия мерки засилили изпитната система в училищата. Поезията и литературата били изоставени за сметка на важни постулати от класическото конфуцианство. Разглеждането на реални проблеми били в центъра на вниманието на изпитващите. В държавните академии и университети били назначавани нови преподаватели, в столицата били отворени нови училища, в които се изучавали бойни изкуства, право и медицина.

Всички тези реформи засилили централната власт, осигурили относително спокойствие, стабилност и нормален живот в империята. Предложените реформи имали обаче своите противници. Императорската фамилия и старите чиновници се чувствали застрашени от тях. Опоненти били и старите реформатори. Те се обединили в действията си за засилване на властта, поставили начало на нови реформи, образно наречени

„укрепване на ствола и отслабване на клоните“

Били премахнати някои административни постове, отлавявани от влиятелни военни аристократи и въвели ново административно деление. Всички райони били непосредствено подчинени на императора. Висшите административни единици включително и големите градове станали провинции, разделени на области, окръзи и околии. Армията била основно от наемници. Била разпръсната по цялата страна, но подчинена непосредствено на императора. В столицата била разположена „войска на Забранения Град“, събрана там за да охранява „Сина на Небето“. На много места можело да се видят войни-бездельници от императорската гвардия. Ниска дисциплина и слаба подготовка били отличителните черти на армията по това време, нередко не достигало и оръжие. Границите на империята се охранявали от малобройни части. За снижението на боепригодността на армията способствало и презрителното отношение на гражданите към военните.

Принципа на „укрепване на ствола и отслабване на клоните“ довел до апогея на традиционното за Китай възвеличаване на гражданското начало пред военното.

Людмила СЛАВЧЕВА